

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

ОЛЬГА ПОПОВА,

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства
Донецького національного технічного університету*

У статті розглянуто основні показники розвитку промисловості України. Виявлено ряд внутрішніх та зовнішніх факторів, що суттєво стримують розвиток промислових підприємств. Визначено напрямки інтенсифікації господарської діяльності промислового підприємства, запропоновано динамічну модель інтенсифікації господарської діяльності промислового підприємства. Розроблено методичний підхід до оцінювання факторів інтенсифікації господарської діяльності промислового підприємства.

Ключові слова: промислове підприємство, господарська діяльність, динамічна модель, фактори.

Постановка проблеми та стан її вивчення.

Пошук шляхів підвищення ефективності господарської діяльності промислових підприємств сьогодні спрямований переважно на визначення умов нарощування обсягів ресурсів, що є суттєво обмеженими. У цих умовах збільшення витрат на реалізацію господарських рішень обумовлено, з одного боку, зростанням зусиль на подолання обмеженості ресурсної бази виробництва й посиленням конкурентної боротьби за право власності на такі ресурси. З іншого боку, збільшення витрат є об'єктивним процесом, що пов'язаний із нарощуванням фізичних обсягів й при незмінних цінових характеристиках залучених до господарського обігу ресурсів викликає загрозу зниження ефективності виробництва. Така ситуація актуалізує необхідність проведення глибоких наукових досліджень із пошуку шляхів підвищення ефективності суспільного виробництва на засадах накопичення потенціалу економічного зростання як для окремих суб'єктів господарювання, так і для максимальної реалізації інтересів суспільства в досягненні соціальної, екологічної ефективності задоволення потреб.

Традиційно вченими-економістами зростання витрат задля забезпечення підвищення ефективності виробництва розглядається як екстенсивний спосіб господарювання й традиційно трактується з позиції недосконалості управлінського процесу. Тому фахівці наголошують на необхідності пошуку шляхів факторів інтенсифікації виробництва [1]. Науковці сходяться на думці про важливість використання досягнень науково-технічного прогресу, підвищення креативності менеджерів підприємства, удосконалення та розвиток корпоративної культури [2, 3]. Наголошують також на необхідності розвитку інституціонального середовища реалізації господарських процесів, зокрема удосконалення податкової політики, що дозволить накопичити як на рівні держави, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання

фінансовий потенціал забезпечення подальшого розвитку на основі інтенсифікації інвестиційно-інноваційної діяльності [4]. Окрема увага приділяється розвитку теорії прав власності на ресурси господарської діяльності, що дозволить створити стійкі мотивації суб'єктів господарювання до максимізації економічного прибутку за рахунок підвищення ефективності використання активів [5]. Посилення залежності суспільного виробництва від природно-ресурсного потенціалу, посилення забруднення навколишнього середовища зумовило появу принципово нових моделей розвитку підприємства та використання інноваційних шляхів інтенсифікації з урахуванням екологічних факторів [6, 7]. Представлені розробки, очевидно, мають універсальний характер, але запропоновані моделі розвитку на засадах інтенсифікації враховують переважно інтереси та можливості забезпечення економічного зростання підприємств-виробників. Водночас детально не розкривається зміст етапів інтенсифікації, особливості формування факторів у часі, недостатньо враховано участь споживачів в інтенсифікації, що не дозволяє кількісно обґрунтувати фактори інтенсифікації.

Метою роботи є обґрунтування напрямів інтенсифікації господарської діяльності промислового підприємства.

Виклад основного матеріалу. Проблема інтенсифікації суспільного виробництва безпосередньо пов'язана із забезпеченням розвитку вітчизняних промислових підприємств, результати діяльності яких визначають рівень суспільного добробуту в країні. Так, частка виробництва ВВП для підприємств добувної, переробної галузі та у сфері виробництва й розподілу електроенергії, газу та води у 2011 р. склала 12,1 %, 74,6 % та 10,0 % відповідно [8, с. 30]. Водночас вітчизняна промисловість демонструє негативні характеристики господарських процесів, пов'язані зі значним сировинним ухилом техніко-технологічної структури виробництва, що сприяє зростання залежності від сировинних ринків,

обумовлює виснажливий тип природокористування при перевищенні меж самовідновлення природно-ресурсного потенціалу. Підтвердженням цього є відсутність позитивної динаміки у формуванні частки збиткових підприємств у промисловості, яка становила у 2011 р. 38 % від загальної кількості підприємств. Аналогічна ситуація спостерігається для показників рентабельності операційної діяльності промислових підприємств, значення якої сягнуло у 2011 р. 4,8 %, що відповідає значенню рентабельності 2000 р. [8, с. 106]. Питома вага матеріальних витрат у загальній сумі операційних витрат із реалізованої продукції (робіт, послуг) у промисловості у 2010 р. становила 64 % [8, с. 108]. Частка амортизаційних відрахувань становила 3,7 %, що, на перший погляд, свідчить про незначний вплив цієї складової витрат на собівартість виробленої продукції промисловості, проте є свідченням використання основних фондів зі значним рівнем зношеності як за фізичними, так і моральними складовими: ступінь зносу основних фондів у промисловості у 2011 р. сягнув найбільшого за період із 2000 р. значення в 63 % [8, с. 93].

Розвиток промисловості стримується рядом екологічних факторів, серед яких забруднення навколишнього середовища, вичерпання природно-ресурсного потенціалу займають провідні місця. Інтенсифікація господарських процесів в умовах виснажен-

ня природно-ресурсного потенціалу, обмеженості доступу до природних ресурсів, ускладнення техніко-економічних умов видобутку призводить до глобальних економічних наслідків, які набувають транскордонного масштабу, негативно впливаючи на економіку інших країн, обумовлюють зростання витрат і призводять до втрати суб'єктами господарювання економічної стійкості, зниження рівня безпеки діяльності. Так, наприклад, забруднення довкілля у зв'язку зі швидким розвитком країн Азії, сьогодні становить так звану "екологічну катастрофу, що коливається". Як відмічають фахівці, "вартість економічного дива азійських країн полягає в найбільш забрудненій воді, найбільш забрудненому повітрі, найбільшому вичерпанні рибних запасів і швидко зникаючих коралових рифах" [9]. Негативний вплив на прискорення розвитку промисловості спричиняють інструменти оподаткування, що мають фіскальний характер і не стимулюють підприємців до активізації заходів з охорони довкілля, відтворення природних обмежених ресурсів, що загрожує зниженням темпів розвитку й обсягів виробництва суспільних благ у довгостроковому періоді.

Згідно з даними офіційної статистики обсяги пред'явлених екологічних податків та штрафних санкцій за порушення екологічного законодавства за останнє десятиріччя мають тенденцію до стрімкого збільшення (рис. 1).

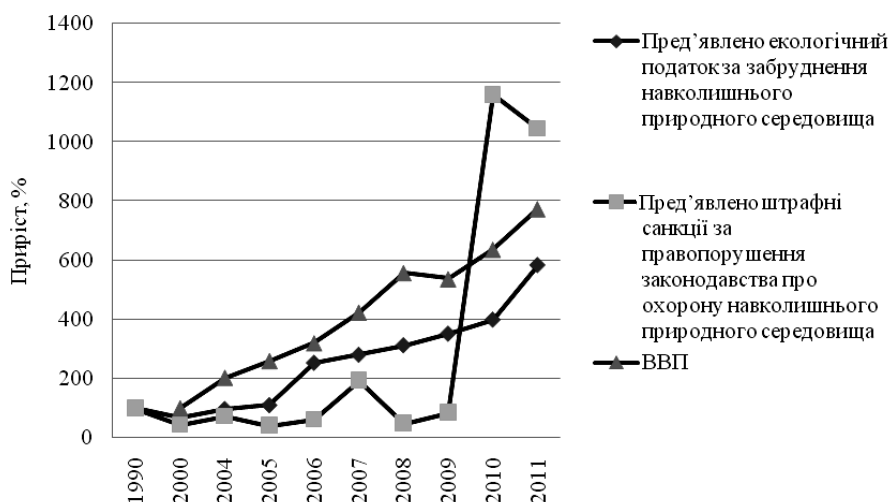

Рис. 1. Динаміка приросту екологічних податків в Україні за період 1990-2011 рр. (розраховано за даними [8, с. 526]).

Водночас із достатньо рівномірними темпами приросту ВВП та пред'явлених екологічних податків у період 1990-2011 рр. (рис. 1) фіксується досить стрімке збільшення обсягів пред'явлених штрафних санкцій за правопорушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Причини такої ситуації слід уважати наслідки глобальної фінансової кризи, в умовах якої значна кількість підприємств-забруднювачів вимушено відмовлялася від реалізації заходів з охорони навколишнього природного середовища задля стабілізації фінансового стану. Іншою причиною можна вважати посилення екологічного контролю за діяльністю підприємств-забруднювачів доквітля шляхом постійного внесення змін до окремих положень Закону України "Про охорону навколишнього природного середо-

вища", прийняття Закону України "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року", Закону України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року", Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.01.2013 № 22-р "Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013-2020 роки" тощо.

Аналіз даних таблиці 1 свідчить про суттєвий приріст обсягів інвестицій до економіки України. Зокрема, у промисловому секторі за період 2000-2011 рр. зростання відбулося у 6,32 раза. Така ситуація сприятливо позначилась на збільшенні обсягів реалізації продукції промисловості в 7,27 раза. Проте абсолютне прирощення значною мірою обумов-

Таблиця 1. - Основні характеристики інвестиційної активності в промисловості України*

Показники	Роки						
	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011
Усього інвестицій, млн грн	32573	93096	188486	233081	151777	171092	238175
Промисловість, млн грн	13651	35031	64341	76618	57658	58558	86313
ВВП, млн грн	170070	441452	720731	948056	913345	1082569	1316600
Обсяги реалізованої продукції промисловості, млн грн	182718,3	468562,6	717076,7	917035,5	806550,6	1065108	1329266
Питома вага інвестицій у промисловому секторі до загального обсягу інвестицій, %	41,91	37,63	34,14	32,87	37,99	34,23	36,24
Обсяги випуску ВВП у розрахунку на 1 грн інвестицій, грн/грн	5,22	4,74	3,82	4,07	6,02	6,33	5,53
Обсяги реалізованої продукції промисловості в розрахунку на 1 грн інвестицій, грн/грн	0,07	0,07	0,09	0,08	0,07	0,05	0,06

* Розраховано за даними [8, с. 30, с. 106, с. 204].

лено екстенсивним способом господарювання, при якому зростання забезпечується винятково за рахунок збільшення обсягів залучених ресурсів. Підтвердженням цього є порівняння частки обсягів випуску ВВП у розрахунку на 1 грн інвестицій та обсягів реалізованої продукції промисловості в розрахунку на 1 грн інвестицій. Якщо приріст суспільного добробуту, що вимірюється ВВП, становив 5,9 % (з 5,22 грн/грн у 2000 р. до 5,53 грн/грн у 2011 р.), то для промисловості відбулося зниження обсягів реалізації продукції в розрахунку на 1 грн інвестицій на 13 % (з 0,07 грн/грн у 2000 р. до 0,06 грн/грн у 2011 р.).

У цих умовах подолання екстенсивної спрямованості розвитку декларується рядом державних програм. Так, основні напрями інтенсифікації розвитку промисловості задекларовані в ряді нормативно-правових документів, зокрема в Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року [9]. Ключовими моментами забезпечення розвитку промисловості в названій Концепції є досягнення якісних змін у розвитку промислового виробництва, основою яких повинні стати розробка та запровадження ефективного інструментарію підвищення конкурентоспроможності економіки й забезпечення входження України в коло економічно розвинутих країн світу за рахунок створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво й здатного до інноваційного розвитку промислового комплексу на засадах інтенсифікації.

Інтенсифікацію господарської діяльності підприємства слід розуміти як процес активізації та підвищення ефективності факторів, що забезпечує розширене відтворення на підприємстві. Основну умову інтенсифікації господарської діяльності підприємства з позиції руху ресурсів, їх перетворення та трансформації відповідно до місії можна представити в такий спосіб: сума використаних ресурсів (матеріальних, інформаційних, фінансових, технічних, трудових і інтелектуальних) повинна бути не більшою за обсяги виробленої продукції з урахуванням утворених відходів виробництва й споживання.

$$I_{t-1} < N_t + M_t < P_{t+1} + W_{t+1}, \quad (1)$$

де I - обсяги залучених інвестицій до господарської діяльності промислового підприємства, грн;
N - нематеріальні ресурси підприємства, грн;
M - матеріальні ресурси підприємства, грн;
P - спожита продукція, грн;
W - відходи виробництва, грн;
t - номер часового періоду.

Особливістю цієї моделі, на відміну від інших існуючих підходів, є врахування в змісті інтенсифікації не лише традиційної вимоги до нарощування обсягів ресурсів та покращення рівня їх використання в господарській діяльності підприємства, а й урахування ринкової складової інтенсифікації. Крім того, така модель уявляє інвестиційні умови залучення матеріальних та нематеріальних ресурсів для виробництва продукції, спрямованої на задоволення суспільних потреб, та об'єктивний процес утворення відходів, обсяги яких регламентуються технічними умовами виробництва та відображають рівень прогресивності та ресурсомісткості виробництва.

Виходячи з моделі (1), можна здійснити аналіз та забезпечити ефективне управління факторами інтенсифікації господарської діяльності промислового підприємства. Основним напрямом інтенсифікації традиційно слід уважати якісний розвиток складу, функцій, умов використання факторів господарської діяльності та більш повне використання такої категорії ресурсу господарювання, як матеріальні й нематеріальні ресурси, час. Слід зауважити, що в такому трактуванні час необхідно винести за межі ресурсного розгляду. Це обумовлено тією обставиною, що ресурс є об'єктом, що підлягає перетворенню, виходячи з технологічної, економічної доцільності отримання певного продукту. Інтенсивність споживання такої категорії ресурсів знаходиться в прямій залежності від темпів науково-технічного прогресу, кваліфікації учасників господарської діяльності, їх знань, досвіду, компетенцій, оточуючого інституціонального середовища, стану

навоколишнього природного середовища. Час, очевидно, матиме певні ознаки ресурсу, водночас він принципово відрізняється за сутністю та способом використання порівняно з іншими категоріями ресурсів. Це пов'язано з тим, що фізичні характеристики часу обумовлюють рівномірність спливання, обмеженість, неможливість накопичення або відкладення використання на майбутнє. Крім того, продуктивність та обсяги використання будь-яких інших ресурсів обмежуються саме часом, що безпосередньо впливає на вимір цінності часу для учасників господарської діяльності.

Основним показником, що дозволяє ідентифікувати результати інтенсифікації господарської діяльності підприємства, є показник ефективності, що формується за підсумками господарювання на попередніх етапах господарської діяльності. Якщо така характеристика, яка відображає ступінь реалізації інтересів учасників господарської діяльності (інвестора, виробника та споживача), відповідає вимогам ринку й можливостям підприємства-реципієнта, то приймається позитивне рішення. Головною ознакою ефективності процесу інтенсифікації є рівень отриманого прибутку від реалізації виробленої продукції, який залежить, з одного боку, від розміру інвестиційних ресурсів, що задіяні в процесі інтенсифікації, а з іншого, від ступеня їх використання у часі при трансформації інвестицій у матеріальні та нематеріальні ресурси. Тому недостатньо сказати, що господарська діяльність ефективна на всіх етапах і вказати величину ефекту, необхідно також оцінити, за рахунок яких факторів досягається результативність і які заходи необхідні для підвищення ефективності.

Підсумкові результати інтенсифікації господарської діяльності промислового підприємства залежать від умов господарювання, у яких вирішуються поставлені задачі. При зміні економічних, юридичних та інших умов реалізації господарських процесів можлива поява відхилень від запланованих показників, у результаті чого особливої актуальності набуває проблема забезпечення відповідності очікуваного значення ефективності фактично досягнутому. Формування підсумкового результату є багатостадійним процесом і здійснюється протягом тривалого періоду, тому при підготовці господарських рішень необхідно враховувати вплив різних обставин, що знижують чи підвищують ефективність. Саме ці обставини повинні враховуватися як фактори, під якими розуміють комплекс матеріально-технічних умов, що впливає на рівень ефективності господарської діяльності за допомогою певної процедури оцінки процесу формування величини результатів і витрат, що обумовлюють одержання необхідних результатів.

Різниця в зміні параметрів господарської діяльності складається з двох моментів, а саме: за рахунок чого (яких факторів) і в яких співвідношеннях забезпечується приріст ефективності. Цей приріст може бути забезпечений як за рахунок зміни поточних витрат, так і поточних доходів, а найчастіше за рахунок обох складових економічної ефективності. Точне визначення кількісного впливу окремих факторів на динаміку ефективності дозволить більш об'єктивно визначити варіанти корегувальних впливів на параметри господарської діяльності. Слід зазна-

чити, що кількісна характеристика ступеня впливу факторів економічної ефективності, заснована на принципах бальної (експертної) оцінки, не знайшла широкого застосування. Її застосування доцільне в тих випадках, коли інший шлях установлення впливу окремих факторів на підсумковий результат неможливий або пов'язаний з великими труднощами (витрати невиправдані з точки зору часових та матеріальних витрат) [11].

Більш об'єктивно видається оцінка, заснована на різних методах факторного аналізу. Використання методу елімінування як способу детермінованого факторного аналізу має істотний недолік. При його використанні передбачається, що фактори змінюються незалежно один від одного. Насправді вони змінюються одночасно, взаємозалежно, і від цієї взаємодії виходить додатковий приріст результативного показника, що при застосуванні способів елімінування приєднується до одного з факторів, як правило, до останнього. У зв'язку із цим величина впливу факторів на зміну результативного показника змінюється залежно від місця, на якому знаходиться той чи інший фактор у детермінованій моделі. Тому доцільним є використання інтегрального методу, який дає більш точну характеристику впливу окремих факторів у кратних і змішаних моделях, аналогічних моделі оцінки ефективності як співвідношення між результатами та витратами, що зумовили появу такого результату. Цей метод базується на безперервному диференціюванні функції шляхом сумування її прирощень під впливом різних факторів. Ці прирощення визначаються як окрема похідна, що помножується на прирощення аргументу на нескінченно малих інтервалах, із використанням робочих формул виміру впливу факторів для окремих видів функції, які найбільш часто зустрічаються в економічному аналізі.

Застосування інтегрального методу у факторному аналізі передбачає: безперервне диференціювання функції; лінійну зміну функції між початковою та кінцевою точками; постійне співвідношення швидкостей зміни факторів у часі. Крім того, розрахунок впливу факторів шляхом використання інтегрального методу не потребує використання спеціальних програм.

Таким чином, при використанні інтегрального методу детермінованого факторного аналізу стає можливим уникнути неоднозначної оцінки впливу факторів на значення економічної ефективності на певний момент часу. Це пов'язано з тією обставиною, що результати оцінки не залежать від місця розташування факторів у досліджуваній моделі, а додатковий приріст результативного показника, що утворився від взаємодії факторів, розкладається між ними пропорційно до ізолюваного їх впливу на результативний показник.

Для розрахунку впливу факторів у моделі ефективності інтенсифікації господарської діяльності промислового підприємства можна скористатися робочими формулами [12]. Тоді оцінка впливу доходів і витрат на значення ефективності буде визначатися за формулами:

$$\Delta E_D = \frac{D}{3} \ln \left| \frac{3_i}{3_{i-1}} \right|, \quad (2)$$

де ΔE_D - приріст ефективності за рахунок зміни поточних доходів, грн;

ΔD , ΔZ - приріст поточних доходів і поточних витрат, грн;

Z_{i-1} , Z_i - поточні витрати в попередній і наступний періоди відповідно, грн.

$$\Delta E_Z = E - \Delta E_D, \quad (3)$$

де ΔE_Z - приріст ефективності за рахунок зміни поточних витрат, грн;

E - загальний рівень ефективності господарської діяльності, грн.

Як відомо, приріст доходів можна розбити на дві частини, а саме - величини їх приростів за рахунок екстенсивних й інтенсивних факторів, що визначаються за такими формулами:

$$\Delta D_e = (Z_i - Z_{i-1})E_{i-1} \quad (4);$$

$$\Delta D_i = (E_i - E_{i-1})Z_i \quad (5)$$

де ΔD_e , ΔD_i - приріст доходів за рахунок екстенсивних й інтенсивних факторів відповідно, грн.

Тоді приріст ефективності за рахунок зміни доходів ΔD_e , ΔD_i можна розрахувати наступним чином:

$$\Delta E_{D_e} = \frac{(Z_i - Z_{i-1})E_{i-1}}{Z_i} \ln \left| \frac{Z_i}{Z_{i-1}} \right| \quad (6)$$

$$\Delta E_{D_i} = \frac{(E_i - E_{i-1})Z_i}{Z_i} \ln \left| \frac{Z_i}{Z_{i-1}} \right| \quad (7)$$

де ΔE_{D_e} , ΔE_{D_i} - приріст ефективності за рахунок зміни доходів ΔD_e , ΔD_i , грн.

Приріст ефективності за рахунок зміни витрат можна також розбити на дві частини: приріст, обумовлений зміною постійної, і приріст за рахунок змінної частин витрат. Тоді для розрахунку можна скористатися такими формулами:

$$\Delta E_{Z_{пост}} = \frac{\Delta E - \Delta E_D}{\Delta Z} * \Delta Z_{пост} \quad (8)$$

$$\Delta E_{Z_{зм}} = \frac{\Delta E - \Delta E_D}{\Delta Z} * \Delta Z_{зм} \quad (9)$$

де $\Delta E_{Z_{пост}}$, $\Delta E_{Z_{зм}}$ - приріст ефективності за рахунок зміни постійної та змінної частин витрат відповідно, грн;

$\Delta Z_{пост}$, $\Delta Z_{зм}$ - приріст постійної й перемінної частин витрат, відповідно, грн.

Висновки

1. Сучасний розвиток промислового сектора України базується на використанні екстенсивних спо-

собів господарювання, що характеризується істотним збільшенням обсягів залучених до господарських процесів ресурсів.

2. Переорієнтування промислових підприємств на використання способів інтенсифікації господарської діяльності вимагає розробки дієвих моделей управління цими процесами. Розроблена в роботі модель інтенсифікації дозволяє сформулювати системне уявлення про етапи інтенсифікації та оцінити роль і вплив окремих факторів на підсумки цього процесу з урахуванням часових меж реалізації кожного з етапів господарювання. Особливістю запропонованої моделі є врахування інвестиційних умов трансформації капіталу в матеріальні та нематеріальні ресурси, призначені для реалізації процесів виробництва суспільно значущої продукції, обсягів виробленої продукції та відходів, обсяги яких безпосередньо впливають на ефективність господарської діяльності.

3. Оцінювання інтенсифікації господарської діяльності промислового підприємства потребує обґрунтування рівня ефективності, на формування якої впливає динамічність зовнішнього та внутрішнього середовища, яка зумовлює зміну характеру формування рівня ефективності в часі. Запропоновані в роботі методичні рекомендації щодо розкладення ефективності господарської діяльності промислового підприємства на фактори дозволяють визначити, за рахунок яких саме факторів - доходів або витрат - відбувається процес інтенсифікації. Використання наведених рекомендацій дозволяє формалізувати процес управління ефективністю, починаючи з визначення факторів ефективності до визначення типу економічного зростання, і забезпечити підвищення ступеня якості управлінських рішень з регулювання параметрів процесів інтенсифікації господарської діяльності промислових підприємств.

4. Використання запропонованого інструментарію дозволить у подальшому побудувати ефективні моделі управління інтенсифікацією виробничо-комерційної діяльності суб'єктів господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агаркова Н. А. Теоретико-прикладні аспекти інтенсифікації виробництва / Н. А. Агаркова // Вісник Хмельницького національного університету. - 2009. - № 6, Т. 2. - С. 186-190.
2. Могілат І. Продуктивність праці, продуктивність капіталу та сукупна факторна продуктивність: динаміка і фактори впливу на них / І. Могілат, Т. Горшкова, С. Кожем'якіна // Економіка України. - 2009. - № 8. - С. 4-15.
3. Петрович Й. М. Основні складові механізму забезпечення ефективного виконання роботи персоналом / Й. М. Петрович, М. Р. Леськів // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - № 4. - С. 127-132.
4. Вишневикий В. П. Налогообложение в эмерджентной экономике: теоретические основы и направления политики : [монография] / В. П. Вишневикий; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. - Донецк, 2012. - 128 с.
5. Дементьев В. В. Почему Украина не инновационная держава: институциональный анализ / В. В. Дементьев, В. П. Вишневикий // Журнал институциональных исследований. - 2010. - №2, Т.2. - С. 81-85.
6. Лицур І. М. Сталій розвиток чи еколого-економічна безпека? / І. М. Лицур // Науковий вісник НЛТУ України. - 2011. - Вип. 21.18. - С. 50-57;
7. Александров И. А. Оценка экономической эффективности

ности экологического менеджмента предприятия / И. А. Александров, А. В. Половян, А. С. Окуловская // *Економічний вісник Донбасу*. - 2011. - № 1 (23). - С. 111-118.

8. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка]. - К. : ТОВ "Август Трейд", 2012. - 558 с.

9. Bartelmus P. Measuring national economic performance without using prices / P. Bartelmus // *Ecological Economics*. - 1999. - № 29. - P. 155-170.

10. Проект Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/>

11. Попова О. Ю. Управление экономическими результатами инвестиционного проекта на предприятии // *Економіка: проблеми теорії та практики* : зб. наук. праць Дніпропетровського національного університету. Випуск 63. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2000. - С. 22-26.

12. Савицкая Г. Х. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. Х. Савицкая. - М. : Инфра-М, 2009. - 536 с.

REFERENCES

1. Aharkova N. (2009), Theoretical and applied aspects of the intensification of production, *Bulletin of the Khmelnytsky National University*; 6, Vol. 2, pp. 186-190 (ukr).

2. Mohilat I., Horshkova T. & Kozhemiakina S. (2009), Labor productivity, capital productivity and total factor productivity: the dynamics and factors influencing, *The economy of Ukraine. Political Economic Journal*; 8, pp.4-15 (ukr).

3. Petrovych Y. & Leskiv M. (2010), The main components of

a mechanism to ensure the effective implementation of HR, *Actual problems of the economy*; 4, pp.127-132 (ukr).

4. Vyshnevskiy V. (2012), Taxation in the emergent economy: the theoretical framework and policy direction, National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Industrial Economics, Donetsk, 128 p. (rus).

5. Dementev V. & Vyshnevskiy V. (2010), Why Ukraine is not innovative power: Institutional Analysis, *Journal of Institutional Research*; 2, Vol.2, pp. 81-85 (rus) .

6. Lytsur I.(2011) Sustainable development and environmental and economic security?, *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*; 21.18, pp. 50-57 (ukr).

7. Aleksandrov I., Polovian A. & Okulovskaia A (2011), Evaluation of the economic efficiency of environmental management, *Economic Herald of the Donbas. Scientific journal*; 1 (23), pp. 111-118 (rus).

8. Osaulenko O. (ed.) (2012), Statistical Yearbook of Ukraine for 2011, TOV "Avhust Treid", Kyev, 558 p. (ukr).

9. Bartelmus P. (1999), Green accounting for a sustainable economy: Policy use and analysis of environmental accounts in the Philippines, *Ecological Economics*, 29, Iss. 1 (April), pp. 155-170.

10. Draft Concept of a national target program of Business Ukraine for the period until 2017, available at: <http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/> (ukr).

11. Popova O. (2000), Managing the economic results of the investment project at the enterprise, *The economy: theory and practice. Collection of scientific papers of National University Dnepropetrovsk*, 63, pp. 22-26 (rus).

12. Savytskaia H. (2009), Analysis of the economic performance of an enterprise, *Infra-M, Moscow*, 536 p. (rus).

Olha Popova

THE DEVELOPMENT OF TRENDS FOR INTENSIFICATION OF ECONOMIC ACTIVITY AT INDUSTRIAL ENTERPRISES

The main indicators of the industry development in Ukraine (GDP and the share of industry participation in the formation of social welfare) are presented. The causes of inefficient activity of the industrial sector - high consumption of materials, depreciation of fixed assets, the depletion of natural resources potential are named. This paper analyzes the financial performance, environmental taxes and the level of their use for environmental protection, investment activity in the industrial sector. The study revealed the dynamics of the dominant use of the extensive way of business. The analysis of the legal framework to promote the development of the industry is offered.

The necessity of the transition to intensive mode activity is defined. The content and specificity of the process intensification of economic activities of an industrial enterprise are considered. The peculiarities of this definition are intensification and more effective use of factors for extended reproduction. The dynamic model of intensification for economic activities of the industrial enterprise, which includes the following factors: investment, material and non-material resources, products and waste produced are designed. This model allows to create a systematic notion of the resources flow to the economic activities of industrial enterprises and to identify ways for improving their effectiveness.

Traditional areas of intensification for industrial enterprises are systematized. Innovative areas of intensification of economic activity of industrial enterprises: time management, which directly affect the estimate of the value of resources used, the assessment efficiency factors of intensification are improved.

A methodological approach for assess the intensification factors of economic activities into the industrial enterprise are developed. The basis of the approach is integral method of determinate factor analysis. Assessing the impact of factors on the overall level of economic efficiency involves their decomposition into factors of income, variable and fixed costs in terms of time parameters.

Keywords: industrial enterprises, economic activity, dynamic model, factors.

© О. Попова

Надійшла до редакції 25.03.2013